75 lat Archiwum Państwowego w Piotrkowie Trybunalskim Oddział w Tomaszowie Mazowieckim

W 2025 r. Archiwum Państwowe w Piotrkowie Trybunalskim – Oddział w Tomaszowie Mazowieckim świętuje jubileusz 75-lecia swej działalności. Serdecznie zapraszamy do zapoznania się z niniejszą wystawą, która jest skromną formą uhonorowania wspomnianej rocznicy, jak również upamiętnienia pracy osób, które na przestrzeni tych ponad siedmiu dekad związane były z działalnością tomaszowskiego archiwum.

Zmiany ustrojowe zachodzące na ziemiach polskich po zakończeniu II wojny światowej sprawiły, że Archiwa Państwowe stanęły przed nowymi wyzwaniami. Do nich należało zabezpieczenie znacznej ilości archiwaliów znajdujących się m.in. w składnicach akt instytucji administracji państwowej. Na własność państwa przeszły archiwa podworskie oraz dokumentacja powstała w wyniku upaństwowienia przemysłu. Archiwa stawały się instytucjami podnoszącymi poziom kultury całego społeczeństwa poprzez umożliwienie szerszym kręgom dostępu do zgromadzonych materiałów archiwalnych. W związku z powyższym w latach 1948-1950 podjęto przygotowania do rozbudowy sieci archiwalnej. Miała się ona składać z archiwów centralnych, wojewódzkich i powiatowych.

Pierwszym krokiem w tym kierunku było Zarządzenie Ministra Oświaty z 21 lipca 1950 r. w sprawie utworzenia powiatowych oddziałów wojewódzkich archiwów państwowych. Na jego mocy utworzono w Tomaszowie Mazowieckim Oddział Archiwum Państwowego w Łodzi. Jego zorganizowaniem zajął się Włodzimierz Rudź, którego Naczelny Dyrektor Archiwów Państwowych Rafał Gerber, powołał 15 września 1950 r. na stanowisko kierownika oddziału.

Terenem działania nowej jednostki było miasto Tomaszów Mazowiecki i powiat brzeziński. W 1952 r. placówka otrzymała status Powiatowego Archiwum Państwowego i powiększyła zasób o archiwalia zlikwidowanego Oddziału w Rawie Mazowieckiej. Tym samym obszar działania powiększył się o powiat rawski.

W 1975 r. miała miejsce znacząca reforma administracyjna kraju. Utworzono wówczas 49 województw, w tym województwo piotrkowskie. W związku z tym nastąpiła zmiana w strukturze państwowej sieci archiwalnej. Tomaszowska placówka została zdegradowana do rangi Ekspozytury Wojewódzkiego Archiwum Państwowego w Piotrkowie Trybunalskim. Ekspozytura nie była instytucją samodzielną, pełniąc jedynie rolę magazynu. W. Rudź sprzeciwiał się degradacji tomaszowskiego Oddziału. W maju 1976 r. wystosował memoriał do Naczelnej Dyrekcji Archiwów Państwowych, w którym przedstawił jego osiągnięcia oraz uzasadniał potrzebę dalszego istnienia. Zabiegi Rudzia poparły władze miasta Tomaszowa Mazowieckiego oraz łódzkie środowisko naukowe. Dzięki tym staraniom od 1 stycznia 1980 r. tomaszowskie archiwum otrzymało status Oddziału Archiwum Państwowego w Piotrkowie Trybunalskim, który posiada do dziś.

Włodzimierz Rudź (1925-2002) - organizator tomaszowskiego archiwum.

6

Archiwum Państwowe
w Tomaszowie Maz.
ul. Target 2/4 telefon 670

Tomaszów-Maz.dn.18.V.1976 r.

Nr.0002/1/76

Naczelna Dyrekcja Archiwów Państwowych
ul.Długa 6
00-950 - W a r s z a w a

Na skutek zaszłych zmian administracyjnych niektóre powiatowe archiwa państwowe w małych miasteczkach, o małym zasobie i bez perespektyw rozwoju zamienione zostały w martwe magazyny,zwane "ekspozyturami". W ekspozyturach gromadzone będą materiały mniej ważne "niechodliwe", a akta wartościowsze przekazane zostaną do wojewódzkich archiwów państwowych. Większość jednak dawnych powiatowych archiwów państwowych, jak to wynika z wykazu Naczelnej Dyrekcji Archiwów Państwowych,ze stycznia b.r. przekształcono w oddziały terenowe wojewódzkich archiwów państwowych, pozostawiając im dotychczasowe prawa.

Z przyczyn niezrozumiałych,lub osobistych niechęci Dyrekcji macierzystego Wojewódzkiego Archiwum Państwowego w Łodzi, Powiatowe Archiwum Państwowe w Tomaszowie-Maz.zaliczone do tej najniższej kategorii czyli "ekspozytury". W konsekwencji tego gro najwartościowszych dla miasta i regionu akt zostanie z Tomaszowa wywiezione,a magazyny zapełnią się aktami o małej wartości.

Tomaszów-Maz. wraz z większą częścią obsługiwanego przez Powiatowe Archiwum Państwowe terytorium /około 80%/ znalazł się obecnie na terenie województwa piotrkowskiego, zaliczanego do pierwszej dziesiątki największych województw. Tomaszów-Maz. jest prawie równy Piotrkowi pod względem ilości mieszkańców /ok.60 tysięcy/, przemysłu,oświaty i t.d. Obydwa miasta szczycą się swoją chlubną przeszłością: Piotrków dawną przedrozbiorową, Tomaszów nowszą związaną z rozwojem przemysłu i historią klasy robotniczej. Wyjątkowo bogate posiada Tomaszów tradycje walk o społeczne i narodowe wyzwolenie - głośne bunty czeladzi tkackiej w latach dwudziestych XIX w., szczególna rola w powstaniu 1830/3 bardzo liczny udział w powstaniu styczniowym, jedno z najsilniejszych na prowincji ognisk "Wielkiego Proletariatu", bardzo aktywny udział w walkach rewolucyjnych 1905-1907 r., rządy Rady Delegatów Robotniczych w r.1918 i słynne na całą Polskę walki proletariatu fabrycznego w okresie sanacji. Wybitną rolę odegrało miasto w walce z hitlerowskim okupantem, m.in.bardzo czynnie uczestnicząc w organizowaniu pierwszych oddziałów zbrojnych mjr "Hubala","Małego Franka", komórek PPR. i t.d. Wiele z wyżej podanych wydarzeń zostało odkrytych i spopularyzowanych w o

Memoriał do Naczelnej Dyrekcji Archiwów Państwowych - pierwsza strona, 1976 r.

CUKIERNIA

Pierwsza siedziba archiwum w Tomaszowie Mazowieckim - ul. Św. Antoniego 21/23 (widok obecny).

Rewolucja
w świecie multimediów
Innowacyjny tablet
Samsung
GALAXY Tab
wpadnij do nas
na słówko
salon Orange

Siedziba przy ul. Tkackiej 2 (widok obecny).

PROVIDENT
pro bono
CENTRUM
ODSZKODOWAŃ
Kancelaria
POWIATOWY BANK SPÓŁDZIELCZY

Siedziba przy ul. Tkackiej 4 (widok obecny).

Siedziba przy ul. Tkackiej 17/19 (widok obecny).

Obecna siedziba przy ul. Spalskiej 120.

Warunkiem niezbędnym sprawnego funkcjonowania było posiadanie odpowiedniej siedziby. Zarząd Nieruchomości Prezydium Miejskiej Rady Narodowej w Tomaszowie Mazowieckim w 1950 r. przekazał lokal o powierzchni 88 m^2 przy ul św. Antoniego 21/23. Były to pomieszczenia po zlikwidowanej placówce handlowej, z których dwa przypominające magazyny znajdowały się w zawilgoconych piwnicach, a jedno parterowe, pełniło rolę biura i pracowni konserwatorskiej. Stałe powiększanie zasobu w wyniku nowych akcesji wymusiło przeniesienie akt do pomieszczenia suterenowego przy ul. św. Antoniego 1/3. Na potrzeby instytucji przyznano również stosunkowo obszerny lokal przy ul. Tkackiej nr 2, a następnie przy ul. Tkackiej nr 4. Zasób archiwalny był przechowywany w pomieszczeniach suterenowych znajdujących się w trzech odrębnych budynkach. Taki stan lokalowy istniał do końca lat siedemdziesiątych, kiedy to trzeba było opuścić pomieszczenie przy ul. św. Antoniego 1/3 w związku z rozbiórką budynku. Po usilnych staraniach kierownika został pozyskany kolejny lokal o powierzchni 211 m^2 przy ul. Tkackiej 17.

Kłopoty lokalowe tomaszowskiego archiwum skończyły się na początku 1992 r. Archiwum przejęło budynek po byłym przedszkolu fabrycznym przy ul. Spalskiej 120. Można było pomieścić w nim cały zasób oraz przejąć zaległą dokumentację z urzędów, zakładów przemysłowych i instytucji. W latach 1992-2024 przeprowadzono szereg prac remontowych polegających na: ociepleniu budynku, remoncie dachu, założeniu monitoringu, instalacji antywłamaniowej oraz przeciwpożarowej. Prace remontowe poprawiły bezpieczeństwo udostępniania i przechowywania materiałów archiwalnych. Urządzono także pracownię naukową z prawdziwego zdarzenia, której w 2011 r. nadano imię Włodzimierza Rudzia oraz salę do popularyzacji zasobu.

Tomaszowska czytelnia akt.

WYJŚCIE
EWAKUACYJNE
3a

Magazyn wczoraj i dziś

Archiwiści w pomieszczeniu biurowym.

Pracownia mikrofilmowa.

Od początku istnienia archiwum przejmowało akta miast, gmin, organów administracji państwowej oraz zakładów przemysłowych. Zasób tomaszowskiej placówki archiwalnej systematycznie się powiększał. Na koniec 2024 r. wyniósł 677 zespołów, 158 197 jednostek, 2121,57 m.b.

Przejęte materiały archiwalne z uwagi na brak pracowni konserwatorskiej poddawane były jedynie prostym zabiegom zabezpieczającym. Prace te polegały na oczyszczeniu akt, suszeniu zawilgoconych partii dokumentów, szyciu, usuwaniu części metalowych, sporządzaniu nowych obwolut i przekładaniu akt do pudeł. W 2008 r. została uruchomiona pracownia do mikrofilmowania akt, w której sporządzano mikrofilmy zarówno z zasobu własnego, jak również z centrali w Piotrkowie Trybunalskim. Do końca 2017 r. zmikrofilmowano wszystkie zespoły akt stanu cywilnego, czyli blisko 400 tys. stron oraz pierwszą serię akt miasta Tomaszowa Mazowieckiego z lat 1817-1867 – ponad 120 tys. stron. W 2017 r. zaprzestano mikrofilmowania akt na rzecz digitalizacji.

W 1955 r. archiwum rozpoczęło udostępnianie materiałów archiwalnych studentom, naukowcom, regionalistom, jak i młodzieży ze szkół średnich. Systematycznie wzrastała liczba użytkowników prowadzących badania naukowe oraz osób z kraju i zagranicy poszukujących informacji genealogicznych i własnościowych. Bogaty zasób biblioteczny Oddziału jest cennym źródłem informacji historycznej, naukowej i urzędowej dla potencjalnych badaczy. Od 1955 r. systematycznie wzrasta także liczba wykonywanych kwerend.

Tomaszów-Maz.dn.17.11.1973 r.

1

POWIATOWE
Archiwum Państwowe
w Tomaszowie Maz.
ul. Tkacka 2/4 telefon 670
Nr.0002/1/73

REGULAMIN

Zgodnie z poleceniem Obywatela Dyrektora WAPŁ wprowadza się regulamin w sprawie zabezpieczenia lokalu PAP w Tomaszowie-Maz.jak następuje:

1. Klucze od wszystkich pomieszczeń archiwalnych przechowywane mają być w plombowanej szafce umieszczonej w kancelarii PAP.
2. Klucze od kancelarii PAP przechowuje kierownik,a w czasie jego nieobecności manipulant PAP.
3. Wszystkie drzwi wewnętrzne kancelarii i magazynów mają być plombowane przez kierownika lub manipulanta PAP.
4. Drzwi wejściowe wiodące do lokalu PAP przy ul.Tkackiej 2 mają być stale zamknięte. W tym celu poczyni się starania o zainstalowanie dzwonka elektrycznego i odpowiedniego zamka.
5. Osobom niezatrudnionym w PAP przebywanie na terenie magazynów,jak również przebywanie w kancelarii po godzinie 15 jest zabronione.
6. Sprzątanie w lokalach PAP ma się odbywać jedynie w godzinach urzędowania,t.zn. od godz.8 do 15.
7. W magazynach przy ul.Tkackiej 2 sprzątanie,odkurzanie akt i inne czynności związane z konserwacją akt wykonywane przez sprzątaczkę,odbywać się mają jedynie wówczas,gdy w kancelarii przebywa kierownik lub manipulant PAP.
8. Sprzątanie,odkurzanie akt i niektóre prace konserwacyjne wykonywane przez sprzątaczkę w magazynach przy ul.Tkackiej 4 i Al.Wyzwolenia 1[illegible] mają się odbywać jedynie pod bezpośrednim nadzorem kierownika lub manipulanta PAP.

Kierownik
Powiatowego Archiwum Państwowego
W. Rudź
Włodzimierz Rudź

a/a

Regulamin zabezpieczenia lokalu z 1973 r.

Archiwum Państwowe w Tomaszowie Maz.
(pieczątka Archiwum)

Nr: – 0023 – 1/60

PLAN PRACY NA 1960 R. ORAZ PÓŁROCZNE i ROCZNE SPRAWOZDANIE Z WYKONANIA PANU

Plan roczny — sporządzono dnia 31.X.59 — podpis W. Rudi — otrzymano dnia

Sprawozdanie — sporządzono dnia — podpis — otrzymano dnia

III. ZASÓB ARCHIWALNY

Wypełnić przy			Ogółem zespołów	Ogółem mb	Z tego w stanie uporządkowanym zespołów	Z tego w stanie uporządkowanym mb	Z tego w stanie zinwentaryzowanym zespołów	Z tego w stanie zinwentaryzowanym mb
planie	1. Stan na początku roku		108	480	68	350	44	210
sprawozdaniu rocznym	W ciągu roku	2. przybyło z zewnątrz						
		3. ubyło na zewnątrz						
	4. Stan na koniec roku							

Liczba istniejących inwentarzy książkow. 44

II. MAGAZYNY I REGAŁY

		Stan na początku roku	Stan na koniec roku
1. Powierzchnia magazynów	m²	130	
Regały: a) założone aktami	mb	480	
Regały: b) wolne	mb		
Regały: c) brakujące	mb	120	

VII. KWERENDY

	Liczba wykonanych I półr.	Liczba wykonanych c. rok	Roboczodni Plan rocz.	Roboczodni Wykonanie za I półr.	Roboczodni Wykonanie za c. rok
1. dla władz. i urzędów.			8		
2. dla inst. naukowych					
3. dla osób prywatnych			20		
4. tematyczne					
5. inne prac. naukowa			2		
Razem			30		

X. PRACE ORGANIZACYJNO-INSPEKCYJNE

	Liczba Plan roczny	Liczba Wykonanie za I półr.	Liczba Wykonanie za c. rok	Roboczodni Plan roczny	Roboczodni Wykonanie za I półr.	Roboczodni Wykonanie za c. rok
1. Odprawy kierown. PAP	4			8		
2. Wizytacje składnic akt	30			20		
3. Szkolenie pracowników składnic akt a) konferencji	2			6		
3. Szkolenie pracowników składnic akt b) słuchaczy				X		
4. Przeprowadzono ekspertyz				5		
5. Dokonano kontroli zbiornic makulatury	24			25		
6. Inne prace				56		
Razem				120		

VIII. KONSERWACJA AKT

	Jednostek archiw. Plan rocz.	Jednostek archiw. Wykonanie za I półr.	Jednostek archiw. Wykonanie za c. rok	Roboczodni Plan rocz.	Roboczodni Wykonanie za I półr.	Roboczodni Wykonanie za c. rok
1. Szycie	1000			100		
2. Odkażanie	2000			50		
3. Przygotowanie do mikrofilmu						
4. odkurzanie	2000			10		
Razem				160		

XII. WYSTAWY I POKAZY

Nazwa i rodzaj	Roboczodni Plan	Roboczodni Wykonanie I półr.	Roboczodni Wykonanie c. rok	Data otwarcia plan	Data otwarcia fakt.	Dni trwania plan	Dni trwania fakt.	Zwiedziło osób
Wystawa na 130-lecie m.Tomaszowa	25			1.V				

Uwagi

Inne prace punkt X-6
1/administracja,kancelaria,sprawy gospodarcze,plany i spawozd.dni24
2/nieprzewidziane dni 10
3/przejmowanie akt,kartoteka zespołow i t.p. dni 10
4/kulturalno - oswiatowe dni 12

XIII. OPRACOWANIE ZASOBU ARCHIWALNEGO

Lp.	Nazwa zespołu	Wielkość zespołu w mb	Rodzaj opracowania	Jedn. miary	Plan roczny		Wykonanie za			
							I półrocze		cały rok	
					liczba	rdni	liczba	rdni	liczba	rdni
1	Gminne rady narodowe (akta po r.1945)	około 70	instruktarz	szt						
			porządkowanie	mb						
			inwentaryzowanie	j. a.	3500	75				
				mb	70					
			brakowanie	mb						
			wstęp do inw	szt						
2	Gminne rady Narodowe do uporządkowania (akta po r.1945) (1)	20	instruktarz	szt						
			porządkowanie	mb	20	15				
			inwentaryzowanie	j. a.						
				mb						
			brakowanie	mb	20					
			wstęp do inw.	szt						
3	Polski Komitet Opiekuńczy w Tomaszowie-Maz.	2	instruktarz	szt						
			porządkowanie	mb						
			inwentaryzowanie	j. a.						
				mb						
			brakowanie	mb						
			wstęp do inw.	szt	1	6				
4	Katolicki Przytułek dla Sierot w Tomaszowie	1,5	instruktarz	szt						
			porządkowanie	mb						
			inwentaryzowanie	j. a.						
				mb						
			brakowanie	mb						
			wstęp do inw.	szt.	1	4				
5	Rada Szkolna Miejska w Tomaszowie	0,6	instruktarz	szt						
			porządkowanie	mb						
			inwentaryzowanie	j. a.						
				mb						
			brakowanie	mb						
			wstęp do inw.	szt	1	4				
6	Ubezpieczalnia Społeczna w Tomaszowie	5,5,	instruktarz	szt						
			porządkowanie	mb						
			inwentaryzowanie	j. a.	300	6				
				mb	5,5					
			brakowanie	mb						
			wstęp do inw.	szt						
	V.		instruktarz	szt						
			porządkowanie	mb						
			inwentaryzowanie	j. a.						
				mb						
			brakowanie	mb						
			wstęp do inw.	szt						
	Razem	99,6	instruktarz	szt						
			porządkowanie	ma	20	15				
			inwentaryzowanie	j. a.	3800	81				
				mb	75,5					
			brakowanie	mb						
			wstęp do inw.	szt	3	14				

(1) *Uwagi:* 1) Całkowek
2) Bratoszewice
3) Dmosin

Jednorazowa —CWD B|Olsztyn zam. Nr 2561|On|57 nakł. 1 000
GPT|Dz-wo 878 ozn. pism. 7 kl. 60 vr 10 57

Sprawozdanie z działalności za 1959 r.

Tomaszów-Maz.dn.23.1.1966 r.

Nr.0110/1/66

Sprawozdanie z pracy Archiwum
za lata 1961-1965.

II.Magazyny regały
==========

1.Powierzchnia magazynów wzrosła ze 130 m2 do 250 m2.
2.Ilość regałów wzrosła z 500 do 600 mb.

III.Zasób archiwalny
==========

1.Przejęto 19,272 j.a. akt,w tym około 7,000 z WAPŁ.posiadających inwentarze kartkowe.
2.Przekazano innym władzom około 250 j.a.
3.Przekazano na przemiał wybrakowanych przez PAP. około 76,000 j.a. (patrz punkt VIII)

IV.Pracownia naukowa
==========

1.Osób korzystających 63
2.Odwiedzin w pracowni 191
3.Udostępniono i wypożyczono 1355 j.a.

V.Kwerendy
==========

1.Dla władz i urzędów 55
2.Naukowych 2
3.prywatnych 336

VI.Nadzór nad archiwami zakładowymi
==========

Początkowo ilość archiwów pod specjalną opieką wynosła 10,później wzrosła do 17.

1.Przeprowadzono 43 wizytacje archiwów
5.Przeprowadzono 76 wizytacji zbiornic odpadków,podczas których kilkakrotnie stwierdzono naruszenie przepisów o brakowaniu akt i w związku z czym przeprowadzono kilka interwencji.
8.Wydano 146 zezwoleń na zniszczenie akt na przemiał w ilości ogólnej 239,5 m3. Do WKBA przesłano 32 wnioski archiwów pod specj.opieką.
9.Przeprowadzono 19 ekspertyz.

VII.Konserwacja akt
==========

2.Przeprowadzono dyzynfekcję 1800 j.a.

6

3. Zeszyto 1600 j.a.
6. Odkurzono 10,000 j.a.
6a. Zaopatrzono w prowizoryczne obwoluty 530 j.a.
6b. Paginowano 30,000 kart

VIII. Opracowanie zasobu archiwalnego

1. Planowano uporządkować i wybrakować około 180 m.b. akt czyli około 80,000 j.a. Uporządkowano i wybrakowano około 80,000 j.a., wydzielając z tej ilości około 69,000 j.a. na makulaturę.

2. Planowano zinwentaryzować wszystkie akta przejęte w latach 1955 - 1959. Do tej ilości dodano jeszcze akta, które miały być przejęte do PAP w okresie późniejszym, obliczając ogółem tych akt na około 38,000 j.a. i zgóry zakładając, że tak duża ilość akt nie zostanie zinwentaryzowana. Po wybrakowaniu okazało się że akt tych jest znacznie mniej i pozostało do zinwentaryzowania 11,705 j.a. Ilość ta została wykonana w całości.

3. Z planowanych wstępów 10, wykonano 10.

4. Przeprowadzono skontrum około 20,000 j.a. Prócz tego pomagano w przeprowadzeniu skontrum w OT w Piotrkowie.

IX. Prace Kulturalno-oświatowe

1. Opracowano do prasy i czasopism 25 artykułów, do radiowęzła około 30 pogadanek.

2. Do innych wydawnictw (Słownik pracown. książki" i Miasta Polsk. w 1000 leciu") 20 haseł.

3. Przeprowadzono około 35 odczytów w ramach TWP. PTTK. i PAP.

4. Urządzono 4 wystawy, które zwiedziło ogółem 18,130 osób.

5. Zgromadzono i zinwentaryzowano 327 tomów biblioteki PAP., zgromadzono 5 roczników "Głosu Robotn." i tylko roczników "Dziennika Łódzk."

6. Kart bibliograficznych sporządzono około 170. Gromadzono tylko ciekawsze i bardziej wartościowe, pomijając drobne codzienne wiadomości prasowe.

Uwagi ogólne: w ubiegłej 5-latce wiele czasu zajęły prace związane z remontem lokalu, który przeciągał się o kilka miesięcy dłużej niż to planowano. Następnie bez pomocy z zewnątrz, rozebrano, przetransportowano i zbudowano na nowo regały na akta, przetransportowano akta do nowych magazynów, skoncentrowano i przebudowano półki w starym magazynie. Prócz tego w okresie tym kierownik PAP korzystał ze 112 dni zwolnień lekarskich na skutek choroby.

/Włodzimierz Rudź/

Sprawozdanie z działalności za lata 1961-1965

ARCHIWUM PAŃSTWOWE W ŁODZI
I WOJEWÓDZTWA ŁÓDZKIEGO
w ŁODZI
Pl. Wolności 1, tel. 262-01, 338 50

10

P r o t o k ó ł

wizytacji PAP w Tomaszowie Maz. przeprowadzonej w dniu 22.XII.1966 r., wizytację przeprowadził M.Bandurka przy współudziale kierownika PAP Ob.Wł.Rudzia.

Celem wizytacji było zapoznanie się z opracowaniem zasobu oraz materiałami zebranymi przez PAP, a dotyczącymi terenu działalności PAP.

1. Zasób i jego opracowanie.
   Kartoteka i ewidencja zasobu oraz inwentarz topograficzny prowadzone są na bieżąco. Z dniem 1 stycznia 1967 r. zostanie założona księga nabytków i ubytków wg nowego wzoru, w której na bieżąco będą wpisywane nowo-przejmowane bądź przekazywane akta. Opracowanie zasobu przebiega zgodnie z planem. W bieżącym roku podstawową pracą była inwentaryzacja akt Sądu w Ujeździe.Zespół ten nie nastręczał trudności metodycznych. Odtworzono układ kancelaryjny. Zdaniem wizytującego należało wybrakować bardziej skutecznie akta nie zawierające spraw majątkowych - a w uwadze pierwszej teczki przy aktach opiekuńczych zaznaczyć, że w aktach tych znajdują się opisy majątku rodziców czy opiekunów /syg.214 i następne/.
   Kontrola inwentarzy akt gminnych zinwentaryzowanych w latach poprzednich, wykazała konieczność uzupełnienia lakonicznych tytułów nadanych przez kancelarię. Prace te zostaną wykonane po załatwieniu najpilniejszych prac.

   PAP w Tomaszowie posiada dużą ilość zgromadzonych materiałów dotyczących terenu swego działania.
   W związku z tym nasuwa się konieczność ich opracowania. Ponieważ te materiały są stale potrzebne dla prac regionalnych i ekspozycyjnych postanowiono zaplanować ich wykonanie w I półroczu 1967 roku. Sposób opracowania ww materiałów zostanie przedyskutowany w najbliższej przyszłości.
   Drobne sprawy organizacyjne i adm.-gospodarcze zostały przedyskutowane i ustalone podczas wizytacji.-

W.Rudź

M.Bandurka

Protokół z wizytacji Powiatowego Archiwum Państwowego, 1966 r.

Archiwum Państwowe
w Łodzi

3

Plan

przejęcia akt przez Pow. Archiwum Państwowe w Tomaszowie-M.

L.P.	Nazwa zespołu	Z lat.	Data ewentual. przejęcia	Stan zespołu	Miejsce dotychczasowego przechowywania zespołu.	Uwagi
1.	Urząd Gminny w Mikołajowie	1869-1945	10.IX.1951 r.	średni	na poddaszu	
2.	Cechy w Brzezinach	1850-1939	15.IX.1951 r.	średni	częściowo w cechu częściowo u osób prywatnych.	
3.	Magistrat m-a. Brzezin	1918-1939	15.IX.1951 r.	w rozsypie	na strychu	
4.	Urząd Gminny w Bełkowie	1854-1939	20.IX.1951 r.	w rozsypie	na Archiwum	
5.	Urząd Gminny Łaźisko w Ujeździe	1826-1945	22.IX.1951 r.	60% w rozsypie	na Archiwum	
6.	Urząd Gminny w Lisowicach	1864-1945	25.IX.1951 r.	50% w rozsypie	na Archiwum	
7.	Urząd Gminny Popień w Jeżowie	1820-1945	27.IX.1951 r.	w rozsypie	na Archiwum	
8.	Cechy w Jeżowie	1822-1935	27.IX.1951 r.	średni	na Archiwum	
9.	Warsztaty Mechaniczne „Zwój"	1934-1945	28.IX.1951 r.	w rozsypie	w skrzyniach	
10.	Urząd Gminny w Bratoszewicach	1810-1945	30.IX.1951 r.	średni	w skrzyniach.	
11.	Fabryka Landzberg. /obecnie P.Z.P.W. w Tomaszowie-Maz./	1935-1945	5.X.1951	~~w skrzyniach~~ średni	w skrzyniach.	
12.	Fabryka Piesch w Tomaszowie-Maz /obecnie zakłady mazowieckie/	1840-1945	10.X.1951	średni	w piwnicy.	
	Tomaszów-Maz.		25.VIII.1951 r.		sporządził: wł. Ruch	

Plan przejęć akt do zasobu Powiatowego Archiwum Państwowego w Tomaszowie Mazowieckim, lata 50-te.

Popularyzacja i promocja zasobu należą do ważniejszych zadań archiwów państwowych. Jedną z jej form jest prezentowanie zasobu archiwalnego poprzez przygotowanie wystaw. Wiele z nich przygotowano we współpracy z instytucjami kultury, organizacjami społecznymi i organami administracyjnymi. Pierwsza wystawa „Tomaszów w dokumencie archiwalnym" została zorganizowana w 1957 r. Ukazywała dzieje miasta jako osady górniczo-hutniczej, a następnie ośrodka włókienniczego. Jedną z ciekawszych wystaw „Nim Tomaszów został miastem" zorganizowano w 1980 r. z okazji 150. rocznicy nadania praw miejskich. Zaprezentowano na niej najcenniejsze dokumenty dotyczące początków miasta. Ponadto od 2009 r. Oddział udostępnia wystawy on-line na stronie internetowej AP w Piotrkowie Trybunalskim. Spotykają się one z dużym zainteresowaniem internautów o czym świadczy liczba wejść na stronę internetową piotrkowskiego archiwum.

Innym zadaniem z zakresu promocji archiwum i jego zasobu jest organizowanie konferencji, sesji naukowych i popularnonaukowych w których czynnie biorą udział tomaszowscy archiwiści. Oddział w Tomaszowie Mazowieckim jest elementem struktury organizacyjnej AP w Piotrkowie Trybunalskim, toteż warto podkreślić, iż jego pracownicy inicjują i czynnie włączają się w wiele inicjatyw realizowanych przez piotrkowskie archiwum. Są to działania i wydarzenia takie jak: Noc Muzeów, Międzynarodowy Dzień Archiwów, Dzień Archiwisty, Dzień Darczyńcy oraz wiele innych różnego rodzaju imprez i projektów. Jednym z takich przedsięwzięć był zrealizowany w 2015 r. projekt pionierski z punktu widzenia edukacji archiwalnej „Bo ta co nie zginęła… 1945 r." Przygotowano wówczas wystawę i film, którego scenariusz opracowano na podstawie zasobu archiwum. Celem projektu była promocja archiwaliów dotyczących zakończenia II wojny światowej i wydarzeń związanych z kształtowaniem się władzy w pierwszych latach powojennej Polski. Film kręcono m.in w Oddziale, a w rolę aktorów wcielili się jego pracownicy. Wystawa i film prezentowane były w trakcie wielu konferencji, odczytów, spotkań, wykładów oraz lekcji archiwalnych.

Innym przykładem promocji była „żywa diorama", która odbyła się w Oddziale 9 sierpnia 2014 r. W trakcie jej trwania przygotowano, przy współpracy ze Stowarzyszeniem Rekonstrukcji Historycznej „Batalion Tomaszów" pokaz uzbrojenia żołnierzy Wojska Polskiego i Wehrmachtu oraz atak niemieckich dywersantów na polską komisję poborową. Także w tym przypadku w rolę rekonstruktorów wcielili się pracownicy archiwum.

Niniejszy skromny zarys dziejów i działalności, oraz prezentowane na naszej ekspozycji dokumenty i fotografie, stanowią zachętę do bliższego poznania szeroko pojętych „dziejów tomaszowskiej archiwistyki", zaś przede wszystkim do ukazania roli i znaczenia naszego Oddziału w Tomaszowie Mazowieckim dla kulturowego i historycznego dziedzictwa regionu.

POWIATOWE ARCHIWUM PAŃSTWOWE w TOMASZOWIE MAZ.

oraz

Wydział Kultury Prezydium Miejskiej Rady Narodowej w Tomaszowie Maz.

z okazji obchodów
TYSIĄCLECIA PAŃSTWA POLSKIEGO
100 ROCZNICY POWSTANIA STYCZNIOWEGO
„TYGODNIA ARCHIWÓW"

zaprasza na

OTWARCIE WYSTAWY

„Powstanie Styczniowe na Ziemi Brzezińskiej i Rawskiej"

które odbędzie sie dnia 29 listopada 1963 r., o godz. 14
w sali Zakładowego Domu Kultury w Tomaszowie Maz.,
ul. Armii Czerwonej 6, I piętro

2231 — TDA — 25.XI.63 — 150 — karton — Kz-29 596/63

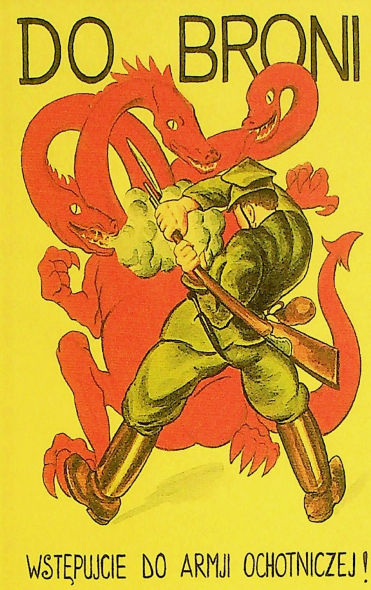
Państwowe Archiwum Państwowe w Tomaszowie Maz. Sygn. 365

Zaproszenie na otwarcie wystawy pt. „Powstanie Styczniowe na Ziemi Brzezińskiej i Rawskiej", 1963 r.

Wystawa pt. „Nim Tomaszów został miastem”, 1980 r.

Archiwum Państwowe w Piotrkowie Trybunalskim
Muzeum Regionalne w Opocznie
Polskie Towarzystwo Historyczne
Oddział w Łodzi – Koło w Tomaszowie Mazowieckim

zapraszają na konferencję naukową pod hasłem

W cieniu „czerwonej zarazy”
W 90. rocznicę Bitwy Warszawskiej

Konferencja odbędzie się w dniu 22.06.2010 roku
w Oddziale Archiwum Państwowego w Tomaszowie Mazowieckim,
ul. Spalska 120 o godzinie 10-tej.

Archiwum Państwowe w Piotrkowie Trybunalskim

Muzeum Regionalne w Opocznie

Polskie Towarzystwo Historyczne
Oddział w Łodzi
Koło w Tomaszowie Mazowieckim

Plakat zapraszający na konferencję naukową „W cieniu czerwonej zarazy. W 90. rocznicę Bitwy Warszawskiej”, 2010 r.

Archiwum Państwowe
w Piotrkowie Trybunalskim
Oddział w Tomaszowie Mazowieckim

Polskie Towarzystwo Historyczne
Koło w Tomaszowie Mazowieckim

Karty z dziejów ustroju Polski...
W 220. rocznicę uchwalenia Konstytucji 3 Maja.

15 czerwiec 2011 rok

Program konferencji

Rozpoczęcie obrad o godz. 10.00

10.10 – Mgr Maciej Hubka – *Konstytucja 3. Maja. Między tradycją i nowoczesnością.*

10.30 – Dr Waldemar Komenda – *Wojna w obronie Konstytucji 3-go Maja.*

10.50 – Prof. UJK dr hab. Arkadiusz Adamczyk – *Władza „silna" czy „słaba". Obszary i dylematy reform konstytucyjnych 1791-1997.*

11.10 – Dr Tomasz Matuszak – *Źródła do dziejów parlamentaryzmu w zasobie Archiwum Państwowego w Piotrkowie Trybunalskim.*

11.30 Dyskusja
11.45. Przerwa

12.00 – Prof. UŁ dr hab. Jarosław Kita – *Konstytucja Królestwa Polskiego z 1815 roku na tle systemów ustrojowych ówczesnej Europy.*

12.20 – Prof. UŁ dr hab. Przemysław Waingertner – *Fenomen polskiego autorytaryzmu 1926-1939.*

12.40 – Dr Andrzej Wróbel – *Zarys ustroju Polski po II wojnie światowej.*

13.00 – Dr Henryk Figura – *Obowiązek służby wojskowej w konstytucjach polskich.*

13.20 Dyskusja
14.00 Zakończenie obrad

Program konferencji naukowej „Karty z dziejów ustroju Polski. W 220 rocznicę uchwalenia Konstytucji 3 Maja", 2011 r.

Konferencja naukowa „Oblicza Podziemia. W 70. Rocznicę powołania Armii Krajowej”, 2012 r.

Konferencja naukowa „Społeczne i polityczne aspekty Wielkiej Wojny 1914-1918”, 2014 r.

Warsztaty archiwalne w Ośrodku Kultury w Ujeździe, 2013 r.

Lekcje archiwalne prowadzone przez tomaszowskich archiwistów cieszą się dużym zainteresowaniem młodzieży szkolnej i nauczycieli.

ARCHIWUM
PAŃSTWOWE
w Piotrkowie Tryb.
ODDZIAŁ
w TOMASZOWIE MAZ.

Żywa diorama towarzysząca wernisażowi wystawy dotyczącej Kampanii Polskiej 1939 roku, 2014 r.

Projekt edukacyjny „Bo ta, co nie zginęła… 1945 r.” - zdjęcia z planu filmu dokumentalno-fabularnego, 2015 r.